

Høyresidens krise truer verden

Tegning: Marvin Halleraker

Høyresidens tradisjonelle verdier trues av et annet høyre. Hva vil Høyre, Frp og KrF gjøre med det?

Kommentar
Frank Rossavik

Kommentator i Aftenposten
frank.rossavik@aftenposten.no

Med god grunn har det vært mye snakk om venstresidens kriser. Og røde trusler mot demokratiet. I dag blekner de mot det som skjer ute til høyre: Et autoritært dragsug kan svelge alt høyresiden har stått for i nyere tid, inkludert individets frihet.

Men hva er nå «høyresiden»? Begrepe- ne høyre og venstre har rot i den franske revolusjon i 1789 og fremveksten av det moderne Europa. De som ville hegne om gamle hierarkier med monarker og kirker øverst, satte seg til høyre i nasjonalforsamlingen. De som ønsket fremskritt, mer likhet og skille mellom kirke og stat (sekularisme) satte seg til venstre.

Slik var starten. Så kom liberalismen inn, primært fra England. Sosialismen oppsto i Tyskland, varianten kommunisme mest i Russland. Fascismen vokste frem fra Italia, varianten nazisme i Tyskland.

Også konservatisme oppsto som en slags ideologi. Fra den kan man trekke en linje til det opprinnelige høyre, men med åpning for gradvise endringer.

Siden er begrepene høyre og venstre blitt flertydige. Folkepartiene til høyre kalte seg gjerne liberalkonservative, egentlig en selvmotsigelse. På venstre side kalte de store seg ofte sosialdemokratiske, sosialisme med litt liberalisme. I tillegg fantes mindre partier til høyre som var mer liberalistiske eller mer konservative. De mindre på venstresiden markedsførte seg som (mer) sosialistiske eller kommunistiske.

Ingen finner svar

Venstresiden fikk en stor krise da et kommunistisk og totalitært Sovjetunionen (styrt av Russland) vokste frem som verdensmakt. Mange partier i vest klarer ikke å markere avstand og mistet tillit. Rester av krisen består i dag. Noen røde partier har ikke oppfattet at det fortsatt totalitære Russland nå har glidd til ytre høyre.

Globaliseringen, en konsekvens av høyresidens økonomiske liberalisme og med EU som viktig drivkraft, ga først fremgang, senere også problemer. Det samme kan sies om innvandringen. Den følger av høyresidens liberalisme og venstresidens antirasisme.

Ja, også jeg blir svett av disse forenklingene, men nå er vi her.

Bildet av hva «høyre» er, endres totalt

Både det gamle venstre og det gamle høyre mister velgere til en «ny» høyreside som er autoritær, i slekt med fascismen. Ingen finner gode svar.

Lenge før Trump

Donald Trump må jo nevnes, men Europa hadde trumpister lenge før dagens president i USA ble politiker. Da tenker jeg ikke på fascistlederen Benito Mussolini som styrte Italia fra 1922 til 1943, selv om de to ligner.

Problemene dagens demokratiske høyre nå har med Trump, speiler dem den hadde med Jean Marie Le Pen i Frankrike, Jörg Haider i Østerrike eller Pia Kjøersgaard i Danmark for 20-30 år siden. Slike politikere har Europa hatt mange av. De er og var ulike, men med hard motstand mot EU og innvandring er felles. Noen har fått makt, som Viktor Orban i Ungarn. Flere kan det bli.

I Europa har det tradisjonelle høyre vist motstand, om enn fånyttet. Det republikanske parti i USA underkastet seg derimot Trump bare i løpet av noen måneder i 2016.

Total forvandling

Bildet av hva «høyre» er, endres totalt. Folkerett og internasjonalt samarbeid var viktig for det gamle høyre. Trump blåser i slikt, og andre følger opp. Frie markeder var enda mer sentralt. Trump satser hardt på proteksjonisme og annen styring. Frie individer og frie medier var viktig, men det «nye» høyre undertrykker gjerne minoriteter og strammer til yttringsfriheten.

Det gamle høyre forsvarte et uavhengig rettsvesen og andre av statens insti-

tusjoner. Det nye setter inn egne dommere for å få politisk styrte domstoler.

For det gamle høyre var nasjonen viktig, men da primært som verdifelleskap. Det nye er opptatt av nasjonen som etnisk «enhetskultur». Det gamle høyre omfavnet langt på vei likestilling og andre progressive nyvinninger, kanskje etter å ha strittet mot i prosessen. Det nye vil ha «tradwives». Og ja, jeg forenkler fortsatt.

I Norge har Kristelig Folkeparti og Fremskrittspartiet omfavnet deler av dette. Det rumler litt i Høyre også. Nestleder kandidat Ola Svenneby synes å pusle de nye vindene inn med vellyst. Han tar i alle fall et drag eller to.

Blått lys

Finnes det lyspunkter? Ja, noen få. Heller ikke det «nye» høyre er enhetlig. Ikke alle vil avskaffe det liberale demokratiet, som altså er et rammeverk av frie valg, yttringsfrihet og rettsikkerhet for alle pluss litt til. Noen vil bare ha endringer. De kan være ille nok, men likevel.

Dessuten finnes det mange tilhengere av det liberale demokratiet både til høyre og venstre. Problemet er at de ikke har en strategi for å verne det. Det er da også vanskelig når politikken i snart 250 år har vært penset inn på kampen mellom høyre og venstre, mens det viktigste skillet i dag går mellom liberale og illiberale.

Noen må knekke den nøtten før det er for sent. Det er et ansvar for liberale demokrater både på venstre- og høyresiden, men i dag mest de sistnevnte. Tar de ansvar i Høyre, KrF og Frp? Det brenner et blått lys.